

Туркистон тизмасида халқаро тоғ туризмини ривожлантириш

ЖДПУ 4-курс талабаси

Абдувоитов Лочинбек Ғайрат ўғли

Аннотация: мақолада Туркистон тизмасида халқаро тоғ туризмини ривожлантиришнинг илмий-амалий асослари ёритилган.

Калит сўзлар: халқаро тоғ туризми, табиий муҳит, индустрилашиш, концепция, механизм, хорижий сайёҳ, экотуризм, сайёҳлар оқими, экологик сўқмоқ.

Ҳозирги вақтда ривожланаётган кўпгина мамлакатларни барқарор ривожлантириш концепциясида тоғ туризмининг ўрни алоҳида эътироф этилмоқда. Мутахассислар халқаро тоғ туризмини тоғли ҳудудларнинг ривожланишида асосий восита ролини ўйнашини тан олмақдалар. Шу боисдан ҳам Бирлашган Миллатлар Ташкилоти томонидан дунё миқёсида 2002 йилни “тоғ ва экологик туризм йили” деб эълон қилинган эди.

Ўзбекистон Республикаси туризми ривожлантириш давлат қўмитаси маълумотларига кўра, 2018 йилда Ўзбекистонга 5,3 млн хорижлик сайёҳ келган ва ялпи ички маҳсулот улуши 2,3 фоизни ташкил этган. Яқин йилларда хорижлик сайёҳлар оқимини 9 млн га ва ялпи ички маҳсулотдаги улушини 5-6 фоизга етказиш бўйича ишлар олиб борилаётганлиги ҳам диққатга сазовардир.

Халқаро туризм соҳаси экспертларининг маълумотига кўра, Ўзбекистон туризми тез суратларда ривожланиши бўйича дунё мамлакатлари ичида 5 ўринда туради. Республикамизда халқаро тоғ туризми ривожлантириш нафақат инсон саломатлигини тиклашда, балки давлатимиз иқтисодиётини барқарор ривожланишдаги ўрни ҳам беқиёсдир.

Ғўралаш довони баландлиги 2710 метр бўлиб, Зомин ва Бахмал туманларини автомагистрал йўли билан туташтириб туради. Ғўралаш довонида, Зомин туманидан Бахмал тумани ҳудудига ўтиш жойида, чап томонида Зомин шаршараси, Шербулоқ булоғи, минг ёшли Арча ва фақат арчалардан иборат бўлган ўрмонларни, йўлнинг ўнг томонида эса, машҳур Супа текислиги ва ўрмон хўжалиги ходимлари томонидан денгиз сатҳидан энг баландда (2700) барпо қилинган арчазор ўрмонларни, гўзал Чортангини бошланиш жойларини кузатиш мумкин. Ғўралаш довони Ўзбекистон ва Тожикистон республикаларининг давлат чегараларига яқинлиги туфайли, сўнги ўн йилликда махсус руҳсатномалар орқали ўтилар эди. 2018 йилдан бошлаб довондан ўтишдаги суъний тўсиқлар олиб ташланди, натижада Зомин миллий боғига

Самарқанд-Бахмал-Зомин йўналишида келувчи хорижий сайёҳлар оқими сезиларли даражада кўпайди.

Шўрбел довонидан шимолда, битта меридианал чизикда Пишағор ғори жойлашган. Пишағор ғори, Жиззах-Зомин автомобил йўлидаги Пишағор қишлоғидан 20 км жанубда, Пишағарсой ирмоғи бўлган Дўланкудуксойнинг ўнг томонида жойлашган. Бу ерда энг қизиқ томони шундаки, қишлоқ, ғор ва сой номлари битта умумий ном билан, яъни Пишағор номи аталади.

Пишағор ғорига бориш маршрутини белгилайдиган бўлсак, Жиззах-Зомин автомобил йўлидаги “Хўжаи Сароб ота” зиёратгоҳи йўл белгисидан жанубга қараб 20 км масофани босиб ўтиш лозимдир. Ушбу 20 км лик масофани, яъни 15 км ни автоуловда, 5 км ни отларда ёки пиёда ҳаракатланишга тўғри келади. Сўнгги 5 км лик йўл, Молгузар тоғининг дара ва сўқмоқларига тўғри келади. Бу йўлда “Хўжаи Сароб ота” зиёратгоҳи ва булоғини кўришимиз мумкин. Бу қадамжони маҳаллий аҳоли “Хўжаи Сароб ота зиёратгоҳи” (Сув бошининг эгаси) деб аташади. Зиёратгоҳ ҳудудида булоқ бўлганлиги сабабли ҳам атрофдаги ҳудудлардан, ўзининг табиати билан яққол ажралиб туради. Тепароқда “Хўжаи Сароб ота” мақбараси ҳам бор. Мақбара рўпарасида масжид қад кўтарган бўлиб, зиёратгоҳнинг хуш даво табиатига ўзгача улуғворлик бахш этади.

Пишағор ғоридан ғарбда, Ровотсой ва унинг ирмоқлари бўлган Уобсой ва Кўрпасойларнинг водийлари келади. Ушбу сой водийларининг табиати бетакрорлиги туфайли бир қанча болалар оромгоҳи (Пахтакор, Бўстон, Бобур ва ҳакоза) ҳамда дам олиш масканлари қурилган. Ҳудудга баҳор фаслида юзлаб дам олувчилар ташриф буюрадилар. Келувчиларнинг тахминан 90 % га яқини Жиззах шаҳар аҳолиси ҳиссасига тўғри келади. Бунинг асосий сабаби Жиззах шаҳрига (25 км) яқинлиги ва доимий равишда транспорт қатнови йўлга қўйилганлигидир.

Хулоса ўрнида айтадиган бўлсак, Туркистон тизмасида халқаро тоғ туризмини ривожлантириш учун қуйидаги вазифаларни бажариш муҳимдир:

- Ўзбекистонда халқаро тоғ туризми йўналиши, туризмнинг мустақил йўналиш сифатида ўрганиш ва таҳлил қилиш;
- Туркистон тизмаси ҳудудида жойлашган тур базалар, маҳаллий аҳолининг миллий қадриятлари ва ҳунармандчиликлари ҳамда зиёратгоҳларни ўз ичига олган ижтимоий-тарихий объектлар ўрганиш ва туристик жиҳатдан баҳо бериш;

- Туркистон тизмасида халқаро туристлар учун “экологик сўқмоқ” маршрут йўналишлари ва ушбу йўналиш вақтида дам олишлари учун “уй-меҳмонхоналар” ташкил қилиш бўйича тавсиялар ишлаб чиқиш;

- Туркистон тизмаси ва унинг ёнбағридаги Зомин шаҳрида халқаро тоғ туризмини ривожлантириш борасида реклама ишлари (интернет сайтлар яратиш, буклетлар, фотоальбомлар ва ҳакоза) ни олиб боришда маҳаллий туристик ташкилот ва фирмаларга илмий тавсиялар бериш;

- Туркистон тизмасида халқаро тоғ туризми ривожлантириш орқали маҳаллий аҳолини маълум бир қисми (тахминан, 50 %) ни иш билан таъминлаш муаммолари ҳал этиш;

- Худудда халқаро тоғ туризмини ривожлантириш билан параллел равишда табиатни муҳофаза қилиш ишларига ҳам катта эътибор берилади. Халқаро тоғ туризмидан тушган даромаднинг маълум бир қисми (тахминан, 40 %) ривожланган Европа мамлакатларидек, табиатни муҳофаза қилиш ишларига сарфлаш бўйича тавсиялар ишлаб чиқиш лозимдир.

Фойдаланган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси туризмни ривожлантириш давлат кўмитаси статиска маълумотлари. Тошкент 2018.
2. Оға Бургутли. Тоғ садолари. – Т.: “Меҳнат”, 1992 й.
3. Ғўдалов М.Р. Жиззах вилоятида туризмни ривожлантиришда кластер усулини тадбиқ этиш йўллари. Тафаккур зиёси // Илмий-услубий журнал.-2018, №2. 93-95 б.
4. Ғўдалов М.Р. Жиззах вилояти табиати ва уни муҳофаза қилиш. Тошкент. “Фан ва технология” нашриёти. 2014, 33-41 б.

